

Bernadetta Kuczera-Chachulska

A KÖLTÉSNET MŰVÉSZETE – NAPJAINKBAN

„Egyetlen költői szöveg sem szólal meg, ha az olvasóban nincs hajlandóság arra, hogy teljes lényével hallgatással változzék” – vallja a német filozófus, Hans-Georg Gadamer. Következésképpen egyetlen költői szöveget sem értékelhet-elemezhet egy olyan személy, aki az olvasás során nem változott „teljes lényével hallgatással”. E mondatot értetlenség övezi korunkban, amikor az emberek senkinek a műveit sem olvassák, ám mindenki mindenfélét olvas.

Költészetet olvasni annyi, mint újateremteti a valóságot, amely jelen volt egy-egy mondat, verssor, két szó vagy csak egyetlen magányos kifejezés megformálásakor – hiszen a legutolsó szó mögött is ott rejtőzik a hihetetlenül összetett világ, amelyet megtapasztalt a szerző, amikor a tollat fogva *figyelmes volt*.

A költészet az elbeszélés ellentéte, azaz antinarráció: sajátos megemelésé annak, amit az ember narratíván ragad meg, és amit kizárólag a végletekig összpontosított értelem fejthet meg – csak annak van esélye a kód feltörésére. Ha Simone Weil meghatározásával „a költészet a figyelem megteremtése”, akkor bátran hozzátehetjük, hogy a költészet kultúránk középpontját alkotja. A folyóiratok szerkesztőinek és a költőversenyek zsűritagjainak munkája abból áll, hogy úgynevezett versek százait olvassák, majd értékelik őket a pillanatnyi hangzás és az intellektuális mérce (vagyis a szöveggörnyezetbe ágyazottság) alapján. Az olvasás és az értékelés tíz-egynéhány perce maga az ordító meg nem értés, a költészet művészetének agyonverése. A líra művészeté nem holmi bridzspartihoz szükséges józan ügyesség – ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a líra műveléséhez egzaltált állapotba kellene kerülni vagy egyfajta fennkölt hangulatú beszédmódra kell támaszkodni. A lírai alkotáshoz tudatosság szükségeltetik: tudatában kell lennünk a formának. A távlatokban gondolkodás is fontos: tudatában kell lennünk legalább az elmúlt néhány évszázad formavilágának. A lírai művészet helyzete manapság – meglehet – olyan nehéz, amilyen még soha korábban nem volt. A széles körben hozzáférhető kultúra (súlyát és erejét tekintve) széttartó, részekre bomló. Az irodalomelméleti tanulmányok, az esztétikai elvekben való nagy jártasság nem kedveznek sem a kritikai életnek, sem a költészetnek, ugyanis a lírát (számos más műfajhoz hasonlóan) nem nemzedéki alapon kell (úgy nem is lehet) olvasni; a költészetet nem úgynevezett költői iskolák és csoportosulások mércéjével kell olvasni. Hasonlóképpen, a költészetet nem napilapokban olvassuk, különféle tárcák kencéje mellett; a költészetre nem a megjelent kötetek száma alapján kell tekinteni; a költészet nem szalonokban születik és nem csordákban. Legfőképpen pedig a költészet

nem születhet a folytonos versengés állapotában, egy idegen kultúrából átszüremkedő, kaleidoszkópszerű (semmit sem jelentő) szóbőségéből. Ebből következően lehet, hogy mostanság, eleinte még kevesebbet használunk e szavakból, ám ha később egyre több, majd túl sok lesz belőlük, a költészet – hogy ilyen olcsó hasonlatot használjak – vízbe fullad. Mindennek dacára túlságosan egyszerű lenne megismételni a – Tadeusz Rózewicz és más jeles költők által felállított – diagnózist a költészet végéről. Mindössze annyit tudunk, hogy a líra mint művészeti ág jelenleg egyfajta küszöbön áll; a kérdés csak az, hogy e küszöb vajon a líra küszöbe vagy netán az egész kultúránké...